

Zánthó Róbert (1933-2000) emlékére

2000. július 15-én örökre elment valaki, akit mindenki szeretett és nagyra becsült. Nem sokkal 67. születésnapja után, váratlanul elhunyt dr. Zánthó Róbert ny. főiskolai docens, a szegedi József Attila Tudományegyetem Központi Idegennyelvi Lektorátusának, a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola Alkalmazott Nyelvészeti Tanszékének, majd Angol Tanszékének volt vezetője, a nyelvész, a műfordító, a különösen tisztelt és szeretett nyelvtanár, a sokoldalú műveltségű filosz, a mindig segítőkész, sőt segíteni tudó kolléga: az állandóan mosolygós, fanyar humorú, sztoikus és nagyon sokunk Zánthó Robija.

Olyan korban adatott élnie – velünk együtt – amely tengernyi tépelődést, vívódást és nem kevesebb ellentmondást rótt sokak számára. Nem a hangzatos szavak és nem is a látványos tettek embere volt, viszont bölcs és kiegyensúlyozott lényéből fakadóan mindig úgy tudott segíten tanácsot adni, úgy tudott jót tenni, tartásával igazi úriember módján megnyugvást, lelki erőt és példát mutatni, ahogyan nagyon kevesek.

Életének orientációs pontját a nyelvek adták. Egyetemi tanulmányait Szegeden végezte 1951 és 1955 között orosz nyelv és irodalom szakon, majd 1961-ben Debrecenben angol szakos középiskolai tanári oklevelet is szerzett. 1965-ben a József Attila Tudományegyetemen „summa cum laude” minősítéssel doktorált. Dolgozatának címe: Az „angry young movement” mint a mai angol irodalom egyik vezető irányzata. Az irodalomtól a későbbiek során sem szakad el, hiszen a vázlataiban elkészült kandidátusi értekezésének címe: Realista és antirealista irányzatok harca az angol irodalomban 1939-től napjainkig. Felsőoktatási pályafutását 1958-ban az MTA Reakciókinetikai Kutatócsoportjánál kezdte szakfordítóként. Közben 1961 és 1964 között a szegedi egyetem Természettudományi Karának Idegennyelvi Lektorátusán tanított. 1978-ban lett a Központi Idegennyelvi Lektorátus vezetője, de közben maga is intézménnyé vált, a lektorátus intézményévé. Generációk nyelvtanítása és nyelvvizsgáztatása fűződik legendás személyéhez. Számatalan szakmai-tudományos tisztséget is betöltött, így 1967-től 1990-ig tagja, 1987-1990-ig társelnöke volt a Művelődési Minisztérium Idegennyelvi Szakbizottságának, 1969 óta az Állami Nyelvvizsga Bizottságnak, 1981-től tíz éven keresztül a szegedi decentrum vezetője. 1991-ben átkerült a Juhász Gyula Tanárképző Főiskolára, ahol először az akkor alakult Alkalmazott Nyelvészeti Tanszéken, majd az Angol Tanszéken a tanárképzés szolgálatába állította sokrétű szakmai tudását és átfogó tapasztalatait. Mind oktatóként, mind vezetőként élete utolsó pillanatáig osztatlan népszerűségnek és megbecsülésnek örvendett.

Fő kutatási érdeklődése az idegen nyelvek oktatásmódszertanának elméleti és gyakorlati kérdéseire kapcsolódott, de a fordítástudomány, a fordítóképzés, az általános és alkalmazott nyelvészet, valamint az angol-magyar grammatikai kontrasztivitás területén is alkotott maradandót. Bár legfontosabbnak mindig az oktatást tartotta, publikációs pályafutását is – szakcikkék és tanulmányok sora mellett – nem kevesebb mint hat kötet és egy multimediális CD-ROM fémjelzi. Legnagyobb ismertségre és elismertségre angol nyelvi jegyzetei és tananyagai tettek szert, melyek évtizedeken keresztül hatékonyan segítették át a nyelvtanulók ezreit a nyelvvizsga, illetve az arra történő felkészülés buktatóin. A 90-es években – oktatási feladataival összhangban – főként általános- és alkalmazott nyelvészeti írásaival segítette a nyelvtanárképzést. 1994-ben a Nyelvészeti Füzetek sorozatban megjelent Generalia című 281 oldalas kötete, mely általános nyelvészeti szakkönyvként a magyar- és az idegen nyelv szakos tanárjelöltek számára

készült, méltán érdemelte ki a tudományos szakma elismerő érdeklődését is. (Így pl. Máté Jakab, in: Magyar Nyelv (1996)). Kiemeli: az anyag kiválasztására a non multa, sed multum elv szelleme volt a jellemző (vagyis a minőség), ami itt az általános nyelvészetnek a szó legigazibb értelmében vett legáltalánosabb kérdéseinek vizsgálatát jelentette. Ezt egyébként ennek a jól sikerült vállalkozásnak a címe is sugallja. Zánthó e könyvével az általános nyelvészetnek és a nyelvtudomány-történetnek – széleskörű olvasottsága, valamint kreatív szelektáló és szintetizáló képessége birtokában megalkotott – szimbiózisát nyújtja. Zánthó az indiai Paninitől indulva (Kr. e. IV. század) a görög-római és a reneszánsz szerzőkön keresztül eljut a XVI-XVIII. századig, s onnan a nyelvtudomány nagy korszakán, a XIX. századon át a XX. század legvégéig. Máté Jakab recenziójában kiemeli: „Először is a szerző imponálóan gazdag szakirodalmi ismereteire szeretném felhívni az olvasó figyelmét, amit még azzal egészítenék ki: A könyv bármely fejezetét vesszük is szemügyre, a szerző benne a legeslegújabb szakirodalomra való hivatkozással, annak alapos ismeretében fejt ki álláspontját. Megállapításai igen jó szintetizáló képességről vallanak; a bőség zavarával küzdve is találóan választja ki koncepciója érvényesítéséhez a szükséges anyagrészeket. Ha úgy tetszik, a könyvet egyaránt minősíthetjük általános nyelvészeti munkának és tömör nyelvtudomány-történetnek is. Ez pedig újból a szerzőnek az összefüggéseket feltáró, tömörítő, az anyagrészeket szintetizáló képességére vall.” Összességében megállapítja: „Ha Zánthó Róbert szerénységéből csak egy viszonylag szűk rétegnek az igényeit kívánja/kívánná kielégíteni e munkájával, én félretenném a szerénységet, mert a napvilágot látott Generalia igen igényes munkának az eredménye, s ezért nyugodt lelkiismerettel ajánlanám az egyetemi hallgatókon, a magyar- és idegennyelv-tanárokon kívül a határtudományok művelőinek, sőt – horribile dictu – nyelvész kollégáink is igen nagy haszonnal forgathatják, mert a tárgyalt kérdéskörnek az újabb bőséges irodalmát is megtalálja benne a kíváncsi nyelvész kutató.”

Mindazonáltal Zánthó Róbert igazi világa az ember volt. Az élet apró örömeit is tudta értékelni. Legalább annyira fontos volt számára a „Pipás könyv” (Robin Crole: The pipe, magyarul: A pipa: egy nemes hagyomány tudománya és varázsa, Budapest, 1999. 144.) vagy a Szivarenciklopédia (Julian Holland: The ultimate cigar encyclopedia, magyarul: Szivarenciklopédia, Budapest: Glória, 1999. 256.) angolról magyarra fordítása (elvégre maga is pipás és szivaros volt), mint a Generalia, mely mára nyelvészeti alapművé vált. Fél ország készült angol nyelvvizsgáira a Zánthó-féle jegyzetből, mely – nyilván nem véletlenül – a népi nyelvi humor tárgya is lett: Báthy-Véges – Zánthó végtelen. Krédóját – ahogy mi most utólag látjuk – talán Seneca szavaival lehetne legjobban kifejezni: docendo discimus. Egész életében tanult és tanított, de ami még ennél is több, nevelt is, tanítványait, hallgatóit, de kollégáit és barátait is toleranciára, bölcsességre, szakmaszeretetre. Csak papíron volt nyugdíjas, mindvégig dolgozott, tervei voltak. Pályáját a szegedi tudományegyetemen kezdte. Az élet, a felsőoktatási integráció, úgy hozta, hogy több mint négy évtized után ugyanezen nevű intézményben fejezte is be.

A tudomány könyvekben leírható, átadható. Amit Zánthó Róberttől kaptunk, az sokkal több volt, mint ami nyomtatott lapokon és szavakban – akár ezen végső istenhozzád alkalmával – elmondható. Büszkék vagyunk arra, hogy kollégáid, barátaid lehettünk. Isten Veled, Robi!

Földes Csaba és Tóth Szergej